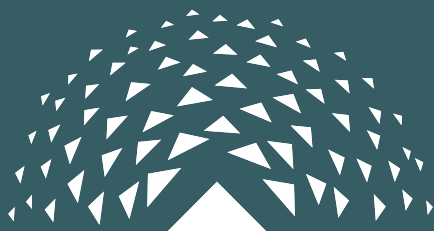

**Üzlet kontra geopolitika – Oroszország újabb keleti
nyitása Ázsia gazdasági nagyhatalmainak szemszögéből**

Business versus Geopolitics:

The Implications of Russia's Current Pivot to the East
for the Major Economic Powerhouses in Asia

GORECZKY PÉTER

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

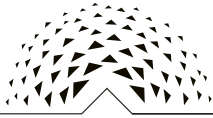
Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Goreczky Péter, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.52>

Összefoglalás: Az elemzés azt vizsgálja, hogy Oroszország újabb ázsiai orientációja mit jelent a kontinens nagy gazdasági erőközpontjai – Kína, Japán, Dél-Korea, India és az ASEAN-régió – számára. Oroszország jelenleg sokkal nehezebb helyzetből kezd hozzá ázsiai gazdasági kapcsolatainak építéséhez, mint 2012-ben. Az újabb keleti nyitás valószínűsíthetően most is elsősorban Kínáról fog szólni, ami ugyanakkor leszűkíti Moszkva ázsiai mozgásterét, és hatással lehet más gazdasági erőközpontokkal való viszonyára is. Japán és Dél-Korea számára fontosabb az amerikai biztonsági védőernyő, mint az Oroszországgal való gazdasági kapcsolatépítés. Az orosz keleti nyitás Kína után India számára kínálja a legtöbb gazdasági lehetőséget, ugyanakkor Kína megerősödött alkupozíciója Oroszországgal szemben Újdelhi céljainak sem felel meg. Az ASEAN-országok érdekei különbözőek, a régió jövőbeni gazdasági teljesítménye szempontjából az orosz kapcsolat általánosságban nem lesz meghatározó. Ázsia gazdasági nagyhatalmainak óvatossága az Oroszországgal való interakciók terén azt bizonyítja, hogy az Egyesült Államok továbbra is meghatározó gazdasági befolyással bír a régióban.

Kulcsszavak: Oroszország, gazdasági kapcsolatok, Kína, Ázsia

Summary: *This policy brief explores the implications of Russia's current pivot to the East for the economic powerhouses in Asia – China, Japan, South Korea, India, and the ASEAN region. In terms of building economic relations in Asia, Russia sets out on the journey from a much worse position than in 2012. Its current opening to the East will most probably mean a turn to China again, which narrows Moscow's room for policy making in Asia and will impact its relations with other major economies in the continent. For Japan and South Korea, the US security umbrella is more important than any economic partnership with Russia. Following China, India has the most opportunities due to the Russian pivot to Asia, however, a growing Chinese leverage over Moscow is not consistent with New Delhi's strategic interests. The ASEAN countries are divided, nevertheless the region's future economic performance in general is not dependant on the interactions with Russia. Economic powerhouses of Asia are keen to avoid US sanctions due to interactions with Russia that proves the prevailing economic leverage of the United States in the region.*

Keywords: *Russia, economic relations, China, Asia*

BEVEZETÉS

Oroszország keleti irányú tájékozódása egyáltalán nem új keletű folyamat. Jelen elemzésnek nem célja a vonatkozó történelmi háttér ismertetése, így előzményként elegendő arra kitérni, hogy elnökjelöltként Vlagyimir Putyin már a 2012-es

kampányában meghirdette az Ázsia felé fordulást. A célok között szerepelt az orosz Távol-Kelet fejlesztése, a gazdasági kapcsolatok diverzifikációja Ázsia és az Indopacifikum országaival, valamint Moszkva általános befolyásának erősítése a régióban. Az azóta eltelt közel egy évtizedben az orosz elnök érdeklődése a Kelet iránt nem csökkent, 2015-ben pedig a „Nagy Eurázsia” koncepció megjelenésével egy tágabb perspektíva részeként élt tovább az orosz külpolitikai gondolkodásban.

Az orosz keleti nyitás 2012 és 2021 között azonban adós maradt a sikerekkel. A [UN Comtrade](#) és az [ASEANStats](#) adatai szerint Ázsia nagy gazdasági erőközpontjai közül egyedül a Kínával folytatott kétoldalú kereskedelem értéke nőtt számottevően (több mint 60 százalékkal), és egyedül Kína részaránya növekedett jelentősen Oroszország teljes kereskedelmén belül (10 százalékról 18 százalékra). Dél-Korea, India és az ASEAN-régió részesedése az orosz kereskedelmi kapcsolatokban csak kis mértékben nőtt, Japán súlya pedig jelentős mértékben csökkent. Az orosz Távol-Kelet integrálódása a kontinens gazdasági életébe szintén elmaradt a kezdeti ambícióktól.

Az ukrajnai háború következményeként bevezetett gazdasági szankciók minimálisra szűkítették Oroszország gazdasági kapcsolatait a nyugati államokkal, így nem meglepő módon az ország vezetése ismét kelet felé fordulva, Ázsiában keres új lehetőségeket. Az elemzés arra a kérdésre keresi a választ, hogy Oroszország legújabb ázsiai orientációja mit jelent a kontinens nagy gazdasági erőközpontjai – Kína, Japán, Dél-Korea, India és az ASEAN-régió – számára. Az elemzés elsősorban gazdasági kapcsolatépítés geopolitikai vonatkozásait vizsgálva igyekszik körüljárni a kérdést.

KÍNA

Oroszország korábbi nyitása Ázsia felé tehát egyedül Kína esetében hozott látványos bővülést a gazdasági kapcsolatokban, olyannyira, hogy Kína a háború előtt már Oroszország legnagyobb kereskedelmi partnerének számított. 2022 első nyolc hónapjában pedig a két ország közti kereskedelem 31 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest, és elérte a 2021-es rekord év teljes forgalmának 80 százalékát. Kína egyrészt kihasználja a lehetőséget, hogy a nyugati piacait elvesztő Oroszországtól alacsony áron vásárolhat energiahordozókat, másrészt vállalatai igyekeznek betölteni azt az űrt, amely az orosz piacról kivonuló nyugati cégek után maradt. Ami az energiahordozókat illeti, Kína a háború kitörését követően nem növelte azonnal kőolajvásárlásait, májusra azonban már 28 százalékkal rendelt többet az orosz kőolajból, mint egy évvel korábban, azóta pedig Oroszország legnagyobb vásárlója lett ebből a nyersanyagból. Az alacsony ár jelentette vonzerőn túl az orosz kőolaj a geopolitikai feszültség növekedése miatt is fontos Kína számára. Az ország Szaúd-Arábiából is jelentős mennyiségű kőolajat importál, egy Egyesült Államokkal kialakuló

esetleges konfliktus során pedig ez a szállítási útvonal sokkal sebezhetőbb lenne, mint az Oroszországgal való összeköttetés. Az Oroszországból érkező szénimport júliusban szintén [ötéves csúcsot ért el](#). A viszonylag alacsony ár és a geopolitikai megfontolások mellett Kína számára további előny, hogy Peking vélhetően növelheti súlyát az energiahordozók globális kereskedelmében, mivel Oroszország a nyugati szankciókat kikerülve a szomszédos országba exportálhatja a földgázt feldolgozásra, ahonnan az már kínai gázként értékesíthető tovább. Ezzel párhuzamosan a kínai vállalatok az orosz piac kínálta legújabb lehetőségeket is igyekeznek kihasználni. A második negyedévben az Oroszországban [eladott új okostelefonok kétharmada kínai volt](#). Hasonló módon törnek előre a kínai autógyártók is, a modelljeik augusztusban az Oroszországban értékesített összes új gépjármű közel 26 százalékát tették ki.

A fenti előnyök mellett a Moszkvával szemben hozott nyugati szankciók arra is lehetőséget teremtenek Peking számára, hogy az Oroszországgal folytatott kereskedelemben növelje valutája súlyát. A változás látványos, hiszen a háború kitörése előtt Oroszország nem szerepelt a tíz legnagyobb [offshore renminbi piac listáján](#), 2022 augusztusára viszont a harmadik helyre jött fel, Hong Kong és az Egyesült Királyság mögé. Ugyanakkor a kínai valuta részesedése a nemzetközi tranzakciókban csökkent a háború előtti utolsó hónaphoz képest, ami jól mutatja, hogy a dollár és az euró dominanciáját ezen a téren a renminbi továbbra sem veszélyezteti.

Az „alacsonyán függő gyümölcsök” begyűjtésén és a [jól hangzó retorikai fordulatokon](#) túl azonban Kína kifejezetten óvatosan igyekszik kihasználni az Oroszország legújabb ázsiai orientációjában rejlő gazdasági lehetőségeket. Egyrészt Peking nem nyújt olyan hadiipari, vagy technológiai támogatást, amivel kockáztatná, hogy komoly szankciók érijék az USA részéről. A kínai gazdaság viszonylagos gyengélkedése mellett a pekingi vezetésnek még inkább érdeke, hogy ezt elkerülje. Kína globális nagyvállalatainak és állami cégeinek szintén van vesztenivalója, és úgy tűnik nem akarják feláldozni nyugati piacukat azzal, hogy szankcióknak teszik ki magukat egy esetleges oroszországi üzlet miatt. Peking egyelőre azt a megoldást választotta, hogy olyan kis- és középvállalkozások irányába tereli a kétoldalú kereskedelem egy részét, amelyek csak a régióban tevékenykednek, és így nem fenyegeti őket tengerentúli piacaik elvesztése. Legalábbis erre utal, hogy hét hónap alatt [19 500 új kínai vállalkozás jött létre](#), amely az oroszországi kereskedelmet is feltüntette tevékenységei között.

Kína óvatossága egy olyan tényezőre mutat rá, amely jelentőséggel bír az USA-val való stratégiai versenyfutás terén is. Úgy tűnik, Peking kénytelen elfogadni, hogy a gazdasági fejlődés fenntartásához egyelőre szüksége van a nyugati tőkére, technológiára és piacokra. Ugyanakkor az ország kinyilvánított célja, hogy immunnissá tegye gazdaságát a Nyugat esetleges szankcióival szemben. Ebben a folyamatban Kínának további lehetősége lesz kihasználni Oroszország szorult helyzetét. Az idei év növekvő kereskedelmi volumene ellenére Oroszország még mindig kevesebb mint 3 százalékot képvisel Kína teljes kereskedelmi forgalmán belül, vagyis Oroszországnak nagyobb szüksége van jelenleg Kínára, mint fordítva.

Az orosz gazdaság esetleges kimerülése lehetőséget teremt Peking számára, hogy az aszimmetrikus viszonyt kihasználva számára kedvező irányba befolyásolja Moszkva Ázsia-politikáját.

JAPÁN

Ahogy fentebb szó volt róla, Oroszország korábbi keleti nyitása Japán esetében inkább beszűkülést hozott a kétoldalú kapcsolatokban, beleértve a két ország közti gazdasági interakciókat. Ennek egyik oka, hogy az előző évtized elejétől táplált orosz remények, miszerint Japán vezető szerepet vállal az orosz Távol-Kelet fejlesztésének finanszírozásában, az évek során szertefoszlottak. A japán cégek a politikai és gazdasági kockázatok, illetve a térséget jellemző fejletlen befektetési környezet miatt passzív maradtak, és a nagyobb projektekből való elköteleződés elmaradása miatt az orosz vezetés elvesztette érdeklődését a japán befektetők irányában. Egyetlen kivételként említhető, amikor 2019-ben egy japán konzorcium [10 százalékos részesedést vásárolt](#) az orosz Arctic LNG 2 projektben, legalább 2 milliárd dollár értékben. Másrészt viszont Kína gazdasága technológiai szempontból egyre magasabb szintet ért el, a kínai vállalatok így potenciális partnerekké váltak olyan területeken is, ahol addig az orosz cégek japán beszállítóktól várták a technológiai inputot. A Washingtonnal való viszony fokozatos romlásával Moszkvát vélhetően egyre inkább zavarta, hogy Japán az USA első számú szövetségese a térségben. Így a Japánnal való gazdasági kapcsolatépítés alapvetően kiábrándultságba fulladt, Oroszország pedig katonai vonalon is [Kínával fűzte szorosabbra az együttműködést](#). Ez végleg meggyőzte Tokiót arról, hogy nem érdemes az Oroszországgal való gazdasági viszony miatt feszültséget vállalni az USA-val. A fajsúlyos gazdasági és biztonságpolitikai kapcsolat hiánya magyarázza, miért csatlakozott Tokió azonnal a nyugati szankciókhoz, ellentétben a 2014-es eseményekkel, amikor sokkal visszafogottabban reagált a Krím félsziget annektálására. A folyamat betetőzéseként pedig a szankciókhoz való csatlakozásra reagálva Moszkva a „barátságtalan ország” kategóriába helyezte Japánt.

Ezen előzmények után több mint valószínű, hogy – ahogyan az előző évtized Ázsia felé fordulása sem hozta el a kétoldalú gazdasági kapcsolatok látványos fejlődését, úgy – Oroszország legújabb keleti nyitása sem Japánról fog szólni. Tokió szemszögéből az energetikai együttműködés az egyetlen olyan terület, ahol a szankciók ellenére az orosz kapcsolat rövid távon felértékelődik. Japán energiaellátásának 24 százalékát adja a cseppfolyósított földgáz (*liquified natural gas, LNG*), amelynek 10 százalékát Oroszországtól szerzi be. Egyelőre nem látszik lehetőség arra, hogy növelje a más beszerzési forrásokból származó mennyiséget, mivel a nagy beszállítóországok kapacitásait egyre inkább a megnőtt európai kereslet köti le. A fukusimai katasztrófa után bezárt atomerőművek újraindítása pedig a biztonsági előírások miatt időigényes folyamat. Így nem meglepő, ha Japán egyelőre igyekszik kihasználni, hogy Oroszország új vevőket keres energiahordozóira, amit

jól mutat, hogy a szankciók ellenére [japán cégek megtartják részesedésüket](#) a Szahalin 2 gázprojektben. Az energiahordozók azonban inkább kivételnek számítanak, Kína erősödésének és az ismét növekvő észak-koreai fenyegetésnek köszönhetően Tokió számára fontosabb az amerikai biztonsági védőernyő, mint annak kihasználása, hogy Oroszország ismét Ázsiában erősítene gazdasági kapcsolatait.

DÉL-KOREA

A Japán kapcsán leírt összefüggések jelentős része Dél-Korea esetében is fennáll. Oroszország korábbi keleti nyitásában Dél-Korea szintén potenciális partnerként tűnt fel, amely befektetései révén szerepet játszhat az orosz Távol-Kelet fejlesztésében, illetve hozzájárulhat az ország gazdasági kapcsolatainak diverzifikációjához a régióban, csökkentve a kitettséget Kínával szemben. A kereskedelmi forgalom alakulását tekintve valamelyest pozitívabb az összkép, mint Japán esetében, hiszen az orosz–dél-koreai áruforgalom 2012 és 2021 között 20 százalékkal bővült [az UN Comtrade adatai szerint](#). Ezzel együtt Oroszország részesedése Dél-Korea árukereskedelmében gyakorlatilag stagnált, és 2021-ben sem érte el a 2,5 százalékot. Hasonlóképpen alig növekedett Dél-Korea súlya Oroszország kereskedelmében, 2021-ben 4 százalék alatt maradt. Úgy tűnik, nem sikerült megtalálni a kapcsolódási pontokat a fejlett koreai gyártóiparágak és a bőséges orosz nyersanyagbázis között. Ennek egyik oka, hogy Észak-Korea politikai és földrajzi értelemben is akadályként állt a kétoldalú gazdasági kapcsolatok fejlesztésnek útjában. Az egyre szorosabb kapcsolat Kínával, illetve a fokozódó ellentét az Egyesült Államokkal Moszkvát közelebb sodorta Phenjanhoz. Az amerikai THAAD-rakétarendszer dél-koreai telepítését követően pedig a Szöullal szembeni kétségek orosz részről végképp megerősítés nyertek. És bár Mun Dzsein és Donald Trump elnöksége alatt feszültebbé vált az amerikai–koreai viszony, ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy Szöul nem vállal fel valódi konfliktust az Egyesült Államokkal. Az amerikai kapcsolatot erősíteni kívánó Jun Szokjol megválasztása és az ukrajnai invázió kapcsán bevezetett koreai szankciók pedig tovább gyorsították az évekkel korábban beindult negatív folyamatokat Moszkva és Szöul között.

A biztonságpolitikai szempontok napjainkban tapasztalt rohamos felértékelődése mellett, Japán esetéhez hasonlóan valószínűtlen, hogy a kétoldalú gazdasági kapcsolatokban látványos fejlődés indulna el. Ez természetesen nem zárja ki, hogy egyes területeken, illetve bizonyos nyersanyagok tekintetében megmarad vagy intenzívebbé válik az együttműködés. 2021-ben második legnagyobb beszállítóként Oroszország [a dél-koreai kőszénimport 17,5 százalékát](#) adta, az antracitbehozatal esetében pedig ez az arány 41 százalék volt. Úgy tűnik Korea a szankciók ellenére sem mond le az orosz cégekkel való közös projektekről [az atomenergetika terén](#), ugyanakkor azt sem lehet kijelenteni, hogy a kapcsolatok szorosabbra fűzése kiterjedne az energiahordozók valamennyi

fajtájára. A koreai kőolajszükségletnek jellemzően [5-6 százalékát fedezi az orosz import](#), és Szöul ezt az alacsonynak mondható kitétséget is igyekszik csökkenteni. Legalábbis erre utal, hogy május óta látványosan [csökkent a behozatal Oroszországból](#). LNG terén hasonló mértékű a koreai kitétség Oroszország irányában, az importált mennyiségben pedig nem mutatható trendszerű változás a háború kitörése óta.

INDIA

Az elemzésben vizsgált gazdaságok közül talán India érdekei a legösszetettebbek Oroszország vonatkozásában, és ez meg is látszik Újdelhinek a háború kitörése óta folytatott politikáján. Az ország hadserege továbbra is nagy mértékben támaszkodik az orosz hadiiparra, valószínűleg ennek is köszönhető, hogy India nem csatlakozott a nyugati szankciókhoz, és egészen a Sanghaji Együtműködés Szervezetének szeptemberi csúcstalálkozójáig nem is fogalmazott meg határozottabb álláspontot Moszkvával szemben. Az [ott elhangzott kritika](#) is inkább az Egyesült Államok megnyugtatására szolgált, a gazdasági együttműködést Oroszországgal vélhetően nem fogja érinteni.

Oroszország korábbi keleti nyitása India esetében sem hozott látványos eredményeket. A kereskedelmi forgalom értéke ugyan 27 százalékkal növekedett 2012 és 2021 között, azonban kifejezetten alacsony bázisról, és ez a növekedési ütem is eltöri a Kínával folytatott orosz árucseré 61 százalékos bővülése mellett. Ezen felül India teljes kereskedelmi forgalmában Oroszország részesedése stagnált, és 2021-re sem érte el a 1,5 százalékot. A tervek között szerepelt ugyanakkor, hogy a két ország 2025-re 30 milliárd USD-re növeli a kétoldalú árucseré volumenét, és úgy tűnik, az ukrajnai konfliktus felgyorsítja ennek megvalósulását, hiszen [egy szeptemberi bejelentés szerint](#) a kereskedelmi forgalom 120 százalékkal nőtt az idei évben a két ország között. A növekedés mögött elsősorban az orosz energiahordozók importja áll, Kínával együtt India [54 százalékkal több orosz kőolajat vásárolt](#) augusztusban, mint egy évvel korábban. India ezzel az orosz kőolaj egyik legnagyobb vásárlójává lépett elő. Az Oroszországból érkező kőszénimport szintén [rekord szinteket ért el](#) a nyár folyamán. Ellentétben Japánal és Dél-Koreával, India részéről egyelőre nincsen jele annak, hogy csökkenteni akarná hosszú távon az orosz energiahordozók részesedését a nemzeti energiamixben. Emellett Újdelhi nem csupán energiahordozók terén igyekszik szorosabbra fűzni a gazdasági együttműködést, legalábbis erre utal, hogy az ország [csatlakozna az orosz MIR fizetési rendszerhez](#). A kereskedelmi kapcsolat valódi fejlesztéséhez azonban szükség van megfelelő szállítványozási folyosókra és infrastruktúrára, ami India és Oroszország között még csak most van kialakulóban. A javarészt tengeri úton zajló kétoldalú kereskedelem alternatívája lehet az Iránon keresztülhaladó Nemzetközi Észak–Déli Szállítványozási Folyosó (*International North-South Transport Corridor, INSTC*), szakértők szerint jelentősen

nőni fog az útvonalon bonyolított áruforgalom a következő időszakban. A rövidebb szállítási idő mellett az útvonal előnye, hogy a jelenlegi turbulens geopolitikai környezetben kevésbé sebezhető, mint a tengeri szállítmányozási útvonalak.

AZ ASEAN-RÉGIÓ

Az ukrajnai konfliktus megítélésében az ASEAN-blokk megosztott. Az egyik végpontot az orosz kormánnyal jó viszonyt ápoló mianmari junta képviseli, amely [kiállt Moszkva katonai akciója mellett](#), míg a skála másik végén található Szingapúr, ami saját szankciókat is bevezetett Oroszországgal szemben. Az ASEAN-országok többsége az ENSZ-ben szintén elítélte az orosz inváziót, egyrészt azért, mert a blokk fontos alapelve a „be nem avatkozás”, másrészt pedig saját régiójukban is növekszik egy esetleges kínai katonai akciótól való félelem. Biztonságpolitikai szempontból a térség országai számára az USA hatékonyabb ellensúlyt jelent Kínával szemben, mint a Pekinggel egyre jobb viszonyt ápoló, és Délkelet-Ázsiában kevés befolyással bíró Oroszország. Az ENSZ-szavazáson Laosz Kínára való tekintettel tartózkodott, Vietnám pedig az Oroszországgal való katonai együttműködése miatt nem tartott a nyugati államokkal.

Az ASEAN-régió gazdasága általánosságban [ellenállónak mutatkozik a jelenlegi válsággal szemben](#), ami még inkább érdekeltté teheti Oroszországot abban, hogy szorosabbra fűzze kapcsolatait a térség országaival. Ennek egyik potenciális területét Délkelet-Ázsia esetében is az energiahordozók jelentik. Az ASEAN-térség energiaszükséglete 2040-ig megduplázódik, ezért az USA és Kína viszályából kimaradni kívánó régió számára jó lehetőség lenne egy harmadik féllel szorosabbra fűzni az együttműködést ezen a téren. Ugyanakkor kérdés, hogy Moszkva és Peking gyorsuló közeledése fényében Délkelet-Ázsiában mennyiben tekintik Oroszországot kívülállónak a két nagyhatalom rivalizálásban. Mindenesetre az ASEAN részéről egyelőre nem tapasztalható kifejezett törekvés arra, hogy fokozatosan kizárják az orosz energiahordozókat az importból. Az orosz hadiiparral való együttműködésről viszont ez már nem mondható el. A háború kitörése óta Indonézia és a Fülöp-szigetek is elállt orosz katonai eszközök beszerzésétől, és helyette amerikai, illetve francia beszállítókkal kezdett tárgyalásokat. A nyugati szankcióktól való félelem mellett a döntésben az is közrejátszhatott, hogy az ukrajnai háborúban mutatott teljesítmény miatt megrendülhetett a régió országainak bizalma az orosz haditechnikában. Az orosz katonai beszállítókra, illetve turisztikai és befektetési kapcsolatokra régóta támaszkodó Vietnám ugyanakkor jelezte, továbbra is stratégiai partnerének tekinti Moszkvát.

Hasonlóan Indiához, az Oroszország és az ASEAN-térség közti kereskedelem fejlődése részben annak is függvénye, mennyiben sikerül új szállítványozási útvonalakat és infrastruktúrát kialakítani. A vietnámi Ho Si Minh-város és Vlagyivoszok között már működik rendszeres konténerhajó-járat, az orosz kikötővárosból

pedig vasútvonalon Oroszország más régióiba is eljuttathatók az áruk. A pénzügyi tranzakciók megkönnyítése érdekében több ASEAN-tagállam folytat tárgyalásokat Oroszországgal, hogy az elszámolásokban áttérjenek a nemzeti valuták használatára, illetve, hogy csatlakozzanak az orosz MIR fizetési rendszerhez. Ugyanakkor ezen kezdeményezések ellenére nem az Oroszországgal való szorosabb gazdasági kapcsolat fogja valóra váltani az ASEAN-régió növekedési potenciálját. A kínai gyártási tevékenységüket diverzifikáló vállalatok betelepülése, illetve a helyi humánerőforrásra épülő technológiai szektor látványos fejlődése sokkal inkább garancia lehet a térség gazdaságának növekedésére.

KÖVETKEZTETÉSEK

A 2012-ben meghirdetett Ázsia felé forduláshoz képest alapvető különbség, hogy Oroszországnak jelenleg égetőbb szüksége van arra, hogy új piacokat, új technológiai beszállítókat és új befektetőket találjon, mint az elmúlt évtizedben. További lényeges különbség, hogy az ukrajnai invázió miatt Oroszország a Nyugat szemében a páriaállam kategóriába süllyedt, de számos ázsiai ország szemszögéből nézve is sokat veszített szalonképességéből. Jelenleg az Oroszországgal való gazdasági kapcsolatépítést a korábbiakhoz képest erősebben befolyásolják geopolitikai megfontolások, amelyeket Ázsia gazdasági nagyhatalmainak mérlegelniük kell.

Az előző évtized keleti nyitása az ázsiai gazdasági kapcsolatok diverzifikációjára terén kevés sikert hozott, és Oroszország jelenleg sokkal nehezebb helyzetből indul, mint 2012-ben. Az elemzés megállapításai azt mutatják, hogy az előző évtizedhez hasonlóan Oroszország mostani ázsiai orientációja is elsősorban Kínáról fog szólni. Moszkva növekvő gazdasági és politikai elszigeteltsége mellett ez jelentősen javítja Kína alkupozícióját Oroszországgal szemben, ami az USA ázsiai szövetségeseit, Japánt, Dél-Koreát és részben Indiát is negatívan érinti. Az ASEAN szempontjából pedig így elvész a lehetőség arra, hogy Oroszország közvetítőként szerepeljen a térség országai és Kína közti vitás kérdések rendezésében. Az elemzés megállapításai alapján az is látható, hogy a térség gazdasági erőközpontjai különösen ügyelnek arra, hogy ne vonjanak magukra amerikai szankciókat az Oroszországgal folyó gazdasági interakciók miatt. A törekvés még Kína esetében is nyilvánvaló, ami látványos bizonyítéka annak, hogy az időnként megkongatott vészharangok ellenére az Egyesült Államok továbbra is meghatározó gazdasági befolyással bír a régióban.

Oroszország legújabb keleti nyitása azért sem hozhatja el rövid, vagy akár középtávon a gazdasági kapcsolatok remélt diverzifikációját, mivel az ország az előző évtizedben nem tudott integrálódni sem a kelet- és délkelet-ázsiai termelési láncokba, sem a térség szabadkereskedelmi struktúráiba. A térség nagy gazdasági erőközpontjai számára Oroszország továbbra is nyersanyagok, elsősorban energiahordozók beszállítójaként, illetve egyes termékeik piacaként jön szóba, ami új kereskedelmi útvonalak felemelkedését is magával hozza. Ugyanakkor az

erősödő USA–Kína rivalizálás miatt több ország esetében is növekszik az esélye, hogy az energiaéhség ellenére Oroszország lekerül a potenciális gazdasági partnerek listájáról. Az ukrajnai háború kitörése óta egyértelművé vált, hogy egy polarizált világban Japán és Dél-Korea nem fog azonos oldalon állni Oroszországgal, így esetükben különösen igaz, hogy az olcsó orosz földgáz, szén és olaj önmagában nem elég erős ösztönző a gazdasági együttműködés magasabb fokának elérésére. India helyzete a gazdaság eltérő fejlettségi szintje és az Oroszországgal fennálló stratégiai partnersége miatt is más, és ennek megfelelően Újdelhi igyekszik elkerülni azt, hogy bármelyik oldalra kelljen állnia az ukrajnai konfliktus kapcsán. Kína után India számára nyújtja a legtöbb lehetőséget, hogy Oroszország növekvő mértékben rászorul az ázsiai gazdasági kapcsolatokra, ez azonban könnyen veszíthet jelentőségéből, ha Újdelhi úgy ítéli meg, hogy Moszkva Ázsia-politikáját egyre inkább Pekingben írják. Ezért valószínűsíthető, hogy miközben India rövid távon az olcsó orosz energiahordozók egyik fő vásárlója marad, az ország vezetése elkezdheti csökkenteni a gazdaság fosszilis energiától való függését.

Ázsia gazdasági nagyhatalmai közül a tét talán Kína számára a legnagyobb. Ha a szankciók révén sikerül gazdaságilag teljesen elszigetelni Oroszországot, az annak lesz bizonyítéka, hogy a világgazdaságban az USA és tágabb értelemben a Nyugat még mindig meghatározó befolyásolási képességgel bír. Ha viszont Kína és néhány másik ázsiai állam szorosabbra fűzi gazdasági kapcsolatait Oroszországgal, az felgyorsíthatja a világgazdaság blokkokra történő szétválását, amelynek kezdeti jelei már mutatkoznak egyes iparágakban, elsősorban a technológiai szektorban. Kínának pedig ez egyáltalán nem érdeke, hiszen gazdasága az elmúlt évtizedek globalizációs folyamatainak egyik nagy nyertese volt. Ugyanakkor az Egyesült Államoknak is óvatosnak kell lennie abban, hogy szankcionálja-e az Oroszországgal gazdaságilag együttműködő ASEAN-tagállamokat vagy Indiát, mivel egy ilyen lépés könnyen a „másik tábor” felé tolhatja az érintett országokat, márpedig az USA ezt nem engedheti meg a Kínával erősödő rivalizálás közepette.

Az Európai Unió és ezen keresztül Magyarország szempontjából az elemzés fontos következtetése, hogy Oroszország nem – vagy csak korlátozott mértékben – fogja tudni helyettesíteni kieső nyugati gazdasági kapcsolatait. Bár az elemzés írásának idején kevés esély mutatkozik rá, az ukrajnai háború gyors lezárása esetén Oroszország minden bizonnyal kész lenne mielőbb újraépíteni gazdasági kapcsolatait Európával.